MALTA

QORTI CIVILI
(SEZZJONI TAL-FAMILJA)

ONOR. IMHALLEF
RAYMOND C. PACE

Seduta tas-27 ta' Jannar, 2005

Citazzjoni Numru. 642/2002/1

Ziad Mohammed Abdallah Al Sous.

vs.

Nadia Al Sous, xebba Rapinett, mart l-istess Zaid Mohammed Abdallah Al Sous.

Il-Qorti,

I. PRELIMINARI.

Rat ic-citazzjoni attrici datata 3 ta' Gunju 2002 a fol. 1 tal-process fejn gie premess:-

Illi l-kontendenti ccelebraw iz-zwieg fl-4 ta' Jannar 1997 hekk kif jidher mic-certifikat hawn anness u mmarkat Dok. "ZM1";

Illi waqt iz-zwieg, il-kontendenti tweldilhom tifel wiehed biss bl-isem ta’ Hasam Samwel, minuri dwar liema tifel hemm pendenti kawza ta' denegata paternita` (Citazzjoni Numru 2605/99 RCP);

Illi mill-imsemmi zwieg, apparti t-tifel Hasam Samuel, kellhom it-tifla, Mary Al Sous;

Illi l-kunsens tal-kontendenti jew min minnhom hu vizzjat b’difett serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju fuq il-hajja matrimonjali, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali taghha, jew b’anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg;

Illi l-kunsens ta’ l-attur inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu, jew ta’ xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga jew tad-dritt ghall-att taz-zwieg;

Illi l-kunsens ta’ l-attur inkiseb dwar il-qerq dwar xi kwalita` tal-parti l-ohra li tista` mix-xorta taghha tfixkel serjament il-hajja mizzewga;

Illi ghalhekk iz-zwieg celebrat bejn il-kontendenti huwa null u minghajr ebda effett fil-ligi;

Illi l-istess attrici talbet lil din il-Qorti sabiex ghar-ragunijiet premessi:-

1. Tiddikjara li z-zwieg hawn fuq imsemmi celebrat fl-4 ta’ Jannar 1997 huwa null u minghajr ebda effett fil-ligi.

Bl-ispejjez u bil-konvenuta minn issa ngunta ghas-subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni attrici a fol. 3 tal-process;

Rat il-lista ta’ xhieda u d-dokumenti esebiti a fol. 4 u 5 tal-process;

Rat il-verbali tas-seduti tal-21 ta' Novembru 2002 fejn il-Qorti ordnat lill-attur sabiex jaghti ruhu b'notifikat bl-aviz tas-smiegh tal-kawza fi zmien ghoxrin (20) gurnata u nghata digriet ta' l-affidavits ta' l-attur b'terminu ta' sittin (60) gurnata u l-kawza thalliet ghan-notifika; tad-29 ta' April 2003 fejn il-konvenuta rrimettiet ruhha ghat-talba ta' l-attur; tat-8 ta' Ottubru 2003 u tas-7 ta' Jannar 2004;

Rat in-nota ta' l-attur datata 13 ta' Jannar 2004 li permezz taghha pprezenta l-affidavit tieghu stess;

Rat il-verbal tas-27 ta' Jannar 2004 fejn l-attur iddikjara li m'ghandux provi izjed u l-Qorti tat il-fakolta` lill-konvenuta sabiex tipprezenta nota ta' l-osservazzjonijiet b'terminu ta' ghoxrin (20) gurnata sabiex tipprezenta nota t'osservazzjonijiet bil-visto/notifika lill-kontro-parti li jkollu l-istess terminu biex jirrispondi. Il-kawza giet differita ghas-27 ta' Jannar 2005 ghas-sentenza;

Rat li minkejja li giet debitament notifikat bic-citazzjoni attrici u bl-avviz tas-smiegh tal-kawza fit-12 ta' Marzu 2003, il-konvenuta baqghet ma pprezentat l-ebda nota ta' l-eccezzjonijiet u ghalhekk baqghet kontumaci;

Rat li ma gew ipprezentati l-ebda noti ta' osservazzjonijiet mill-partijiet *nonostante* l-fakolta' moghtija lill-partijiet minn din il-Qorti.

Rat in-nota ta' l-attur tal-11 ta' Ottubru 2004 fejn permezz taghha u formalment ta ruhu b'notifikat bic-citazzjoni attrici u bl-avviz tas-smigh tal-kawza;

Rat id-dokumenti esebiti;

Rat l-atti kollha l-ohra tal-kawza.

II. KONSIDERAZZJONIJIET.

(I) PRINCIPJI LEGALI.

Illi qabel xejn din il-Qorti sejra tirrimarka fuq il-fatt illi f'din il-kawza effettivament ma gietx registrata oppozizzjoni da

parti tal-konvenuta ghat-talba ta' l-attur biex iz-zwieg in kwistjoni jigi dikjarat null u bla effett, tant li l-attrici rremetiet ruhha ghad-decizjoni tal-Qorti. Madanakollu, kif gie ritenut diversi drabi mill-Qrati nostrani, f'dawn it-tip ta' kawzi u cjoe' kawzi ta' annullament taz-zwieg, anke meta ma jkunx hemm kontestazzjoni mill-parti l-ohra u addirittura f'kazijiet fejn il-parti konvenuta tirregistra ammissjoni ghat-talba attrici, xorta wahda jehtieg illi jigi stabbilit illi hemm bazi reali u legali ghall-pronunzjament ta' l-annullament taz-zwieg. Di fatti fil-kawza fl-ismijiet **"Albert Grech vs Josette Grech"** deciza fit-30 t'April 2002, il-Prim' Awla tal-Qorti Civili (P.A. (RCP) enuncjat il-premess:-

*"Illi qabel xejn ghandu jigi osservat li f'din il-kawza l-konvenuta tidher li qed tammetti ghat-talbiet attrici, izda kif gie ritenut fis-sentenza **"Alexandra sive Sandra Farrugia vs Raymond Farrugia"** (A.C. 15 ta' Jannar 2002 – Cit. Nru. 165/95VDG) anke fil-kaz ta' "ammissjoni ta' xi talba jew ohra, din il-Qorti ma kenitx tkun ezonerata milli tisma', u naturalment tezamina u tivvaluta, il-provi sabiex tassigura li hemm bazi legali ghall-annullament mitlub (ara wkoll **"Angela Spiteri xebba Selvaggi vs Joseph Spiteri"** (PA – 4 ta' Novembru 1994); **"Carmel sive Charles Camilleri vs Teresa Camilleri"** (PA – 3 t'Ottubru 1995); **"Evelyn Agius vs John Borg"** (PA – 4 t'Ottubru 1995); **"Emanuel Camilleri vs Carmen Camilleri"** (PA – 10 ta' Novembru 1995); **"Isabelle Zarb vs Stephen Attard"** (PA – 21 ta' Novembru 1995); **"Terrence Richard vs Maria concetta Richard nee' Goodlip"** (PA – 22 ta' Frar 1996); **"Alfred Tonna vs Maria Tonna"** (PA – 31 ta' Jannar 1996); **"Bernardette Debono xebba Gauci vs Mario Debono"** (PA – 16 ta' Settembru 1996)".*

Illi din il-Qorti sejra tghaddi biex tezamina t-talba attrici biex din l-Qorti tiddikjara illi z-zwieg celebrat bejn il-kontendenti fl-4 ta' Jannar 1997 huwiex wiehed null u bla ebda effett u dan a tenur tal-provvedimenti tas-**subincizi (c), (d) u (f) tal-artikolu 19 (1) tal-Kap. 255 tal-Ligijiet ta' Malta**.

Illi s-**subincizi (c), (d) u (f) ta' l-artikolu 19(1) tal-Kap. 255** jinqraw kif gej:-

"B'zieda mal-kazijiet fejn zwieg ikun null skond xi dispozizzjoni ohra ta' dan l-Att, iz-zwieg ikun null –

(c) jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb b'qerq dwar xi kwalita' tal-parti l-ohra li tista' mix-xorti taghha tfixkel serjament il-hajja mizzewga;

(d) jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali taghha, jew b'anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg;

(f) jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu, jew ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, jew tad-dritt ghall-att taz-zwieg".

Illi, ghal dak li jirrigwarda d-dispozizzjonijiet tas-subincizi **(c) ta' l-artikolu 19 (1) tal-Kap. 255**, din il-Qorti tosserva illi, kif gja' gie ssottolineat fis-sentenza minnha deciza fis-27 ta' Gunju 2002 fil-kawza fl-ismijiet **"Michael Farrugia vs Liliana Farrugia"** (P.A. (RCP) Cit. Nru. 904/98RCP) il-legislatur Malti llimita l-qerq fuq *"xi kwalita tal-parti l-ohra li tista' mix-xorta taghha tfixkel serjament il-hajja mizzewga".* Jigi rilevat ukoll illi din il-kawzali giet ikkonsidrata minn din il-Qorti diversament presjeduta fil-kaz **"John Borg vs Paula *sive* Polly Borg"** (P.A. (VDG) 22 ta' Mejju 1995 - Cit. Nru. 591/94VDG) fejn gie osservat kif gej:-

"kieku dak il-paragrafu 19 (1) (c) gie formulat b'mod differenti, wiehed ikun jista' jghid li japplika ghaz-zwieg civili l-art. 981 tal-Kodici Civili li evidentement hu aktar wiesgha fil-portata tieghu. Il-legislatur Malti, izda, ghazel li jillimita l-qerq, bhala kawza ta' nullita' ta' zwieg, ghall-qerq dwar dawk il-kwalitajiet, oggettivament gravi, li jincidu fuq l-essenza, il-proprjetajiet u l-ghanijiet taz-zwieg".

Illi din l-istess opinjoni giet pronunzjata mill-gurista ***P.J. Viladrich*** illi spjega f'dan ir-rigward illi *"the object of deceit must be a quality of the other contracting party which, in itself, will have to cause serious disturbance in the partnership of conjugal life; with this formula, the legislator intends that the quality must be objectively grave and establishes the partneship of conjugal life as an objective point of reference for the gravity of the quality so that the qualities are related to the essence, properties and ends of marriage. Therefore, those subjective qualities which cannot be objectively reconciled with conjugal partnership are irrelevant and, in this sense, they are merely arbitrary or trivial"*. (***Viladrich P.J.*** **Matrimonial Consent. Code of Canon Law Annot. - Caparros, E. et** al. ed.1993, Wilson and Lafleur, Montreal).

Illi l-Qorti tosserva wkoll illi l-Qrati taghna dejjem sostnew li z-zwieg ikun null a tenur tas-**subinciz (c) ta' l-artikolu 19 (1)** jekk wahda mill-partijiet taghti l-kunsens taghha ghax tkun giet imqarrqa jew mill-parti l-ohra jew minn xi haddiehor dwar xi kwalita` tal-parti l-ohra (**"Fattah xebba Perry vs Dr. A. Mifsud et"** (P.A. 22 ta Novembru 1982)). Jigi rilevat illi element importanti ta' dan is-**subinciz (c)** huwa illi l-qerq irid ikun serju bizzejjed li jfixkel serjament il-hajja mizzewga.

Illi s-**subinciz (d) ta' l-artikolu 19 (1) tal-Kap. 255 tal-Ligijiet ta' Malta** li jittratta dwar difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju. Ghandu jigi rilevat mill-bidu nett illi b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju il-legislatur ma riedx ifisser semplicement kwalsiasi stat ta' mmaturita' li parti jew l-ohra fiz-zwieg tista' tkun fiha fil-mument li jinghata l-kunsens reciproku ghaliex kieku kien rikjest maturita' shiha u perfetta, ftit jew xejn ikunu validi z-zwigijiet li jigu ccelebrati.

Illi n-nuqqas tad-'*discretio iudicii'* huwa kuncett guridiku ntrinsikament marbut mal-kapacita' ta' parti jew ohra li taghti kunsens liberu u xjenti ghall-komunjoni tal-hajja li ser titwieled biz-zwieg. (*vide* **"Angela Spiteri nee' Selvaggi vs Joseph Spiteri"** P.A. 4 ta Novembru 1994). Fil-fatt, il-Qorti fl-imsemmija sentenza illi *ormai* saret

pacifika fil-gurisprudenza tal-Qrati nostrana, irriferiet ghall-guristi u l-gurisprudenza Kanonika rigward dan il-kap ta' nullita' fis-sens li:-

*"Il matrimonio, in quanto patto ossia 'foedus' … richiede una capacita' intellettuale e volitiva al di sopra di ogni altro contratto che e' per lo meno rescindibile, in casi determinati dalla legge, richiede quindi, una integrita' di mente e di liberta', dato che si tratta di assumersi una 'servitus' per tutta la vita" (**Colagiovanni*** – Forum 1990, Vol I pt. 1 pg.72).

Illi pero', b'immaturita' jew difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju d-dottrina u gurisprudenza *"non si riferiscono ad una piena e terminale maturita', non esigono nei nubenti una conoscienza perfetta ed esaustiva di cio' che comporta il matrimonio, non richiedono una preveggenza chiara ed assoluta di cio' che puo' comportare la vita coniugale, ne' un perfetto equilibrio volitivo – affettivo, ne' infine, una conoscienza perfetta delle motivazioni della scelta matrimoniale. Ecco perche' riesce piu' appropriato l'uso del termine "dicrezione di giudizio" che fa riferimento ad un certo discernimento ma non implica il raggiungimento di una maturita' piena" (***Pompedda M.F. "Il Consenso Matrimoniale" "Il Matrimonio nel Nuovo Codice di Diritto Canonico"** *(Padova,1984 p 46).*

Illi l-Qorti fis-sentenza fuq citata **"Angela Spiteri nee' Selvaggi vs Joseph Spiteri"** (P.A. 4 ta Novembru 1994) addottat id-definizzjoni ta' ***Bersini*** fis-sens li d-diskrezzjoni ta' gudizzju tikkonsisti f'zewg elementi distinti izda konkorrenti w interdipendenti u cjoe':-

- *La piena avvertenza*
- *Il deliberato consenso.*

"La piena avvertenza' si riferisce alla sfera intellettiva, il deliberato consenso' a quella volitiva" …

Illi l-istess gurista jkompli jispjega illi *"la discrezione di giudizio comprende la maturita di giudizio e la maturita` affettiva ……… la maturita' di giudizio comporta una*

consoscenza critica proporzionata all'atto da compiere, agli obblighi essenziali da assumersi e ai doveri coniugali che ne derivano proiettati nel futuro".

Mill-banda l-ohra ***Bersini*** jispjega illi *"la maturita affettiva comporta generalmente quella adeguata evoluzione degli istinti, degli affetti, dei sentimenti, della emotivita', che se sono turbati o inadeguati, intaccano direttamente la volonta` e possono privare della libera scelta interiore. Abbiamo cosi una mancanza di consenso libero (immaturita affettiva) e ponderato (immaturita di gudizio)".* (***Bersini F***. **"Il Diritto Canonico Matrimoniale"**. Torino. 1994 p. 97).

Illi skond l-istess awtur, il-grad ta' maturita' mitlub *"e' la maturita' di giudizio capace di ponderare in concreto i doveri e diritti che uno deve assumersi per tutta la vita. In altri termini, e' necessaria la discrezione non tanto per l'atto in se, al momento di emettere il consenso, quanto per gli impegni che da quell'atto derivano".*

Illi fil-kliem ta' gurista iehor, ***Viladrich***, gja' citat izjed 'il fuq f'dan ir-rapport peritali, *"the discretion of judgment refers to the degree of maturity of comprehension and of the will of the contracting parties which enables them to give and receive each other, through the juridical bond, in unique community of life and love. This community is indissolubly faithful, ordered to the good of the spouses as well as to the procreation and education of the offspring".* (***Viladrich***, ***P.J.*** **"Matrimonial Consent in Code of Canon Law Annotated"** (Montreal, (1993) pg. 686.)

Illi *oltre* dan ghandha ssir riferenza wkoll ghall-kawza fl-ismijiet **"Janet Portelli vs Victor Portelli"** illi fiha l-Prim' Awla tal-Qorti Civili addottat id-definizzjoni tal-gurista kanoniku ***Davino*** w osservat is-segwenti:-

"It seems that discretion of judgment or maturity of judgment can be lacking if any one of the following three conditions or hypotheses is verified:

*   When sufficient intellectual knowledge of the object of consent to be given in entering marriage is lacking;*

*   When the contracting party has not yet reached a sufficient amount of reflection apt for the nuptial;*

*   Or finally when either party contracting marriage is deprived of internal freedom, that is, the capacity to deliberate with sufficient weighing other motives and, on the part of the will, freedom (autonomia) from all force from within.”* (Kwotazzjoni mehuda mid-decizjoni tat-Tribunal Ekklesjastiku ta’ Malta tal-11 ta Mejju 1990 ***Coram Bajada*** Forum 2 (1991) pp 173-174).

Illi tajjeb ukoll li jigi osservat li anke fil-**Ligi Kanonika** jinghad li *“Modern jurisprudence is not satisfied with the level of judgment which merely allows a person to recognise the rights and duties of permanence, fidelity and possible parenthood. The person must be able effectively to appreciate that what is implied in a life-long communion of life and love for marriage is for the good of married persons. Whilst the law restricts the right to marry to persons above a certain age, experience shows that many people, though having reached the canonical age, have insufficient appreciation of the issues involved and do not apprehend the meaning of that they propose to undertake”* (***Bruno***, 30 ta’ Mejju 1986 **“Monitor Ecclesiasticus LXII”** (1987) 542/543).

Illi b’zieda ma’ dan ghandu jinghad illi ghalkemm il-Kapitolu 255 ma jaghtix definizzjoni ta’ x’inhuma l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, kif sostniet il-Qorti fis-sentenza fuq imsemmija **“Angela Spiteri xebba Selvaggi vs Joseph Spiteri”**, dawn huma dawk l-elementi *“li dejjem gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet tal-hajja mizzewga, u cjoe’, dik tal-unjoni permanenti, esklussiva, irrevokabbli, diretta ghall-komunjoni tal-hajja u prokreazzjoni u t-trobbija tal-ulied”*. F’dan ir-rigward tajjeb illi wiehed jaghmel riferenza wkoll ghad-definizzjoni li jaghti l-awtur ***Viladrich*** ta’ dawk li huma d-dmirijiet u l-obbligi essenzjali taz-zwieg, u cjoe’ *“the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily*

union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics" (***Viladrich, P.J.,*** op.cit., p. 687). Tal-istess portata huma s-sentenzi **"Anthony Gaffiero vs Juanita Gaffiero nee' Sultana"** (P.A. (VDG) 17 ta' Novembru 2000 u **"Anna Galea vs John Walsh"**, P.A. (VDG) tat-30 ta' Marzu 1995). Jigi rilevat ghaldaqstant illi inerenti f'dawn l-obbligazzjonijiet hemm l-obbligu tal-partijiet li jaghtu lilhom infushom lil xulxin fit-totalita` taghhom sabiex tigi stabbilita bejniethom *"the community of life and love"*.

Illi ghalhekk minn dan kollu jsegwi illi l-fatt li parti fiz-zwieg ma tkunx fehmet sufficjentement, fis-sens li ma tkunx hasbet bizzejjed jew ma tkunx irriflettiet bizzejjed fuq il-hajja mizzewga jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali tal-hajja mizzewga ma jammontax necessarjament ghal difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju (ara f'dan is-sens is-sentenzi fl-ismijiet **"Joseph Borg vs Maria Nicolina Cutajar"** (P.A. (RCP) 21 ta' Ottubru 1999 – Cit. Nru. 1564/97RCP) u **"Kevin Spiteri v Dr. Renzo Porsella-Flores"** (P.A. (RCP) 18 ta' Jannar 2000 - Cit. Nru. 2443/97RCP). Wiehed ghaldaqstant ghandu jezamina fejn u meta jirrizulta illi hemm difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq id-dmirijiet u l-obbligazzjonijiet essenzjali tal-hajja mizzewga.

Illi fil-kliem tal-gurista diga' citat ***Viladrich*** *"there is grave lack of discretion of judgement when it is proven that a contracting party lacks intellectual and volitional maturity necessary to discern, in view of binding oneself in an irrevocable manner, the essential rights and duties of*

marriage, which are the object of mutual surrender and acceptance. The discretion of judgement refers to that degree of maturity of comprehension and of will of the contracting parties which enables them to give and receive each other, through a juridical bond, in a unique community of life and love. This community is indissolubly faithful, ordered to the good of the spouses as well as to the procreation and education of the offspring" (***Viladrich, P.J.,*** **"Matrimonial Consent in Code of Canon Law Annotated." (Montreal, 1993)**, p. 686).

Illi wkoll fis-sentenza **"Alexandra sive Sandra Farrugia vs Raymond Farrugia"** (P.A. (VGD) 10 ta' Settembru 1997) inghad kif gej:

*"Kwantu ghad-difett serju ta' diskrizzjoni ta' gudizzju – Art. 19 (1) (d) – biex ikun hemm nuqqas serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju jrid ikun hemm inkapacita' psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jaghraf u jirrifletti, jew li jiddeciedi liberalment, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali (**"Isabelle Zarb vs Stephen Attard"** – P.A. 21 ta' Novembru 1995). Mhix ghalhekk kwistjoni ta' nkompatibbilta' ta' karattru, jew ta' decizjoni jew decizjonijiet zbaljati. Il-paragrafu (d) ikompli jitkellem dwar "anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Il-Qorti tosserva li l-ligi taghna tirrikjedi mhux biss anomalija psikologika tkun wahda serja, izda li tkun taghmilha mpossibbli mhux sempliciment difficli, li wiehed jaqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg ossia jassumihom".*

Illi ghalhekk b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju l-legislatur ma riedx ifisser semplicement kwalsiasi stat ta' mmaturita` li parti jew ohra fiz-zwieg tista' tkun fiha fil-mument li jinghata l-kunsens reciproku (**"Nicholas Agius vs Rita Agius gja' Caruana"** – P.A. (VDG) tal-25 ta' Mejju 1995).

Illi madanakollu ghandu jerga' jigi ritenut dak illi diga' gie affermat aktar 'il fuq fis-sens illi kieku l-legislatur irrikjeda

maturita` shiha u perfetta, ftit jew addirittura ebda zwieg ma kien ikun validu. In-nuqqas ta' *discretio judicii* hu kuncett guridiku ntrinsikament marbut mal-kapacita` ta' parti jew ohra fiz-zwieg li taghti l-kunsens liberu u xjenti taghha ghar-rabta taz-zwieg.

Illi kif gie affermat diversi drabi minn din il-Qorti, inkluz fis-sentenza **"Alessandra sive Sandra Mc Monagale qabel Mamo vs Mario Mamo"** (P.A. (VDG) 26 ta' Ottubru 2000) ikun hemm id-difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fis-sens ta' l-ewwel parti tal-paragrafu **(d)** imsemmi kemm-il darba jirrizulta li, *"fil-mument ta' l-ghoti tal-kunsens matrimonjali, parti jew ohra tkun priva b'mod sostanzjali, ossia gravi, minn dik il-fakolta` kritiko-estimativa jew kritiko-valutativa dwar l-oggett tal-kunsens taz-zwieg, jew minn dik il-maturita` affettiva li hija presuppost ghal ghazla libera dwar l-imsemmi oggett. Id-difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju, ghalhekk, ma hux semplicement nuqqas ta' hsieb, nuqqas ta' riflessjoni; anqas ma jfisser li wiehed jaghmel ghazliet jew jiehu decizjonijiet zbaljati – infatti decizjoni jew ghazla zbaljata hi perfettament kompatibbli ma' diskrezzjoni ta' gudizzju" (ara,* ***"Emanuel Camilleri vs Carmen Camilleri",*** *P.A., 10 ta' Novembru 1995).*

Illi l-istess sentenza tkompli tghid *"li parti fiz-zwieg ma tkunx fehmet sufficjentement, fis-sens li ma tkunx hasbet bizzejjed jew ma tkunx irriflettiet bizzejjed fuq il-hajja mizzewga jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali tal-hajja mizzewga, ma jammontax necessarjament ghal difett (serju) ta' diskrezzjoni ta' gudizzju* (***"Selina-Maria Vella Haber vs Joseph Gatt"***, *P.A., 15 ta' April 1996)"*.

Illi ghalhekk biex ikun hemm in-nuqqas jew difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju kif ravvizat fl-**artikolu 19 (1) (d)** irid ikun hemm l-inkapacita` psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku/psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jaghraf u jirrifletti, u li jiddeciedi liberament, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali (ara f'dan is-sens, fost ohrajn, **"Jacqueline Cousin vs Bernard Simler"**, P.A., 3 ta' Gunju 1998; **"Roseanne Cassar vs Kenneth Cassar"**, P.A. 19 ta'

Ottubru 1998; u **“Carmelo Grima vs Mary Andrews”**, P.A., 2 ta’ Novembru 1998).

Illi proprju ghalhekk ukoll il-legislatur jirrikjedi li d-difett ta’ diskrezzjoni jrid ikun wiehed serju u l-anomalija psikologika tkun wahda serja. ***Bersini*** jippostula kif gej dwar il-kwistjoni ta’ kemm irid ikun serju d-difett ta’ diskrezzjoni biex wiehed ikun jista’ jghid li hemm id-difett fil-kunsens u l-konsegwenti nullita` taz-zwieg:-

“Se ci si chiede quale grado di discrezione di giudizio possa ritenersi proporzionato al matrimonio, rispondiamo anzitutto che, sia per la conoscenza intellettiva come per la deliberazione volitiva, dovra’ essere maggiore di quello richiesto per peccare mortalmente e per stipulare gli altri contratti. Il motivo sta nel fatto che il consenso matrimoniale riguarda obbligazioni che si proiettano nel futuro ed e` ordinato all’ assunzione di uno stato di vita che incide su tutta l’ esistenza con un contratto perpetuo e irrescendibile che comporta una serie di gravi obblighi ad esso inerenti. Per dare un valido consenso, non e` sufficiente il grado di ragione col quale speculativamente uno sappia che cosa e` il matrimonio; e` necessaria la maturita` di giudizio capace di ponderare in concreto i doveri e i diritti che uno deve assumersi per tutta la vita. In altri termini, e` necessaria la discrezione non tanto per l’ atto in se, al momento di emettere il consenso, quanto per gli impegni che da quell’ atto derivano. Una discrezione che impegni per il futuro. Ovviamente si richiede una ponderazione degli impegni sostanziali del matrimonio e non di tutto il suo valore etico, religioso, sociale, giuridico ed economico, altrimenti ben pochi sarebbero in grado di emettere un valido consenso. Ogni volta che i contraenti abbiano raggiunto l’ eta` prescritta dal legislatore per poter contrarre matrimonio, si presume che essi siano in possesso della debita discrezione di giudizio; tale presunzione, tuttavia, ammette prove in contrario. Pertanto, qualora si possa dimostrate, per qualsiasi motivo, la capacita` intellettiva e volitiva sopra descritta sia gravamente alterata o addirittura mancante, si dovra` ritenere che il vincolo matrimoniale sia nullo per difetto di discrezione di giudizio” (*ibid.* pp. 97-98).

Illi ghandu jigi ipprecizat, pero’ f’dan l-istadju, illi l-kuncett ta’ *“ghazla libera”* ossia *“kunsens hieles”* ghar-rabta taz-zwieg mhux sinonimu mal-kuncett ta’ ghazla facli, tant illi fil-kliem tal-gurista ***Pompedda*** *“… … ... se il soggetto non e` in grado di superare [i] condizionamenti interiori, allora si dira` che la scelta di lui non e` stata libera; lo sara` invece qualora pur pressato da tali impulsi provenienti dal proprio psichismo, da un’ affettivita` non sufficientemente matura o anomala, e quindi anche di fronte a conflitti interiori, sara` stato capace di superarli, di dominarli razionalmente, di scegliere con autonomia ... ... In ogni caso, i nubenti debbono aver coscienza di assumere vere obbligazioni (e reciprocamente di concedere veri diritti) di creare cioe` col matrimonio un patto che vincola a un comportamento idoneo e adeguato alla specifica societa` coniugale, sia nei rigwardi dell’ altra parte sia nei riguardi della prole”* (***Pompedda, M.F.***, **“Incapacita` di Natura Psichica in Matrimonio Canonico: Fra Tradizione e Rinnovamento.”** (Bologna, 1991), pp. 231, 233).

Illi kwantu ghad-difett fil-kunsens dovut ghall-anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, il-ligi taghna, bhad-dritt kanoniku **(Can. 1095 (3))** tirrekjedi mhux semplici diffikulta` izda mpossibbilta` li wiehed jaqdi *ossia* jassumi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Inkapacita` jew impossibbilta` vera f’dan il-kuntest hi ipotizzabbli biss fil-prezenza ta’ anomalija psikologika serja li, independentement minn kif wiehed jaghzel li jiddefiniha jew jiklassifikaha fil-kamp tal-psikjatrija jew tal-psikologija, tintakka sostanzjalment il-kapacita` *“di intendere e/o di volere”.* *“L’ incapacita` di assumere gli oneri essenziali della vita coniugale”,* kif jghid ***Bersini***, *“rende la persona inabile al matrimonio, anche nell’ ipotesi … … … che al momento di contrarre le nozze abbia avuto la discrezione di giudizio sufficiente per un valido consenso”* (op. Cit., p. 99).

Illi ghandu jsir accenn ukoll ghall-pronunzjament tal-Prim’ Awla tal-Qorti Civili fis-sentenza taghha moghtija fil-25 ta’ Marzu 2002 fl-ismijiet **“Nathalie O’Toole vs Patrick**

O'Toole" rigwardanti l-kunsens tal-partijiet ghall-kontrattazzjoni taz-zwieg, u dan fis-sens segwenti:-

"Il-kunsens moghti fiz-zwieg ….. m'huwiex dak il-kunsens semplici rikjest fil-kuntratt in generali ghaliex il-kuntratt taz-zwieg huwa wiehed "sui generis" u ta' ordni pubbliku. Illi ghalhekk il-partijiet f'kuntratt ta' zwieg mhux biss irid ikollhom il-kapacita' li jaghtu dak il-kunsens, izda li l-istess irid jigi moghti bl-iktar mod liberu u xjenti ghal dak kollu li tirrikjedi r-rabta taz-zwieg. Il-kuntratt taz-zwieg ghandu jigi apprezzat mhux biss bl-ghajnejn oggettivi tal-ligi, izda jrid isib is-sinjifikat tieghu fir-relazzjonijiet ta' koppja u l-iskop ahhari taz-zwieg, cjoe' li tnejn min-nies jaghtu lilhom infushom lil xulxin ad eskluzjoni ta' kollox u kulhadd. Meta ghalhekk ghal xi raguni jew ohra dak il-kunsens ma jkunx gie moghti bil-konoxxenza shiha ta' dak li jgib mieghu z-zwieg, allura jinholoq dubju kemm dak il-kuntratt matrimonjali huwa wiehed validu".

Illi kif inghad fis-sentenza **"Al Chahid vs Mary Spiteri"** (P.A. (RCP) 5 ta' Gunju 2002) *inoltre* l-kunsens irid ikun wiehed tali li permezz tieghu l-parti li tesprimih trid tkun konxja ta' l-obbligi, id-dmirijiet u r-responsabbiltajiet li ggib maghha l-hajja mizzewga bhalma huma l-elementi ta' unjoni permanenti, esklussiva w irrevokabbli.

Illi dawn il-principji kollha gew kkonfermati f'diversi sentenzi moghtija minn din il-Qorti nkluzi **"Maria Rita Calleja vs Mohamed Ben Mohamed Khemiri"** (P.A. (RCP) 17 ta' Frar 2000); **"Nicolai Balzan vs Simone Cremona"** (P.A. (RCP) 9 ta' Marzu 2000**); "Ousama Sadalah vs Doris Tanti"** (P.A. (RCP) 4 ta' April 2000**); "Josephine Gabriel vs Dr. Georg Sapiano et nomine"** (P.A. (RCP) 8 ta' Novembru 2000); **"Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro"** (P.A. (RCP) l-1 ta' Frar 2001); **"Mazen Dadouch vs Maria Dadouch xebba Galea"** (P.A. (RCP) 22 ta' Marzu 2002); **"Albert Grech vs Josette Grech"** (P.A. (RCP) 30 ta' April 2002); **"Marco Tanti vs Catherine Azzopardi"** (P.A. (RCP) 30 ta' Mejju 2002); u **"Giulio Farrugia vs Raquel Anne Farrugia"** (P.A. (RCP) 29 ta' Mejju 2002); **"Suzanne *sive* Sue Rossi vs Benjamin *sive* Benny Bugeja"** (P.A.

(RCP) 27 ta’ Gunju 2002) fost ohrajn, ghal liema sentenzi wkoll qeghda u ghandha ssir ampja riferenza.

Illi t-tielet u l-ahhar raguni citata mill-attur ghaliex iz-zwieg minnu celebrat mal-konvenuta fl-4 ta’ Jannar 1997 ghandu jigi dikjarat bhala null u bla ebda effett huma d-dispozizzjonijiet tas-**subinciz (f) ta’ l-artikolu 19 (1) tal-Kap. 255** illi jipprovdu illi z-zwieg ikun null *“jekk il-kunsens ta’ xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu jew ta’ xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, jew tad-dritt ghall-att taz-zwieg”*.

Illi dan il-provvediment tal-ligi gie ezaminat u trattat b’mod ezawrjenti kemm fis-sentenza **“Nicolai Balzan vs Simone Cremona”** (Cit. Nru. 1019/98/RCP – deciza fid-9 ta’ Marzu 2000) u kif ukoll fis-sentenza fl-ismijiet **“Mark Spiteri vs Susan Margaret Spiteri”** (P.A. (RCP) 27 ta’ Frar 2001) ghal liema sentenzi qieghda ssir ampja riferenza.

Illi *inoltre* fis-sentenza **“Theresa Taguri nee` Spiteri vs Avukat Christopher Cilia et noe”** (Cit. Nru. 3130/96/NA – deciza P.A. (NA) fl-10 ta’ Novembru 1999) gie ritenut illi:-

“Fl-interpretazzjoni ta’ dan is-sub-inciz gie ritenut mill-Qorti taghna illi l-eskluzjoni pozittiva ma kellhiex necessarjament tirrizulta biss minn xi haga espressa direttament izda setghet tigi espressa bl-imgieba ta’ xi parti fil-perjodu mmedjatament qabel u wara li jkun inkiseb l-istess kunsens”.

Illi ta’ l-istess portata huma s-sentenzi fl-ismijiet **“Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro”** (P.A. (RCP) l-1 ta’ Frar 2001); **“Joseph Gabriel vs Dr. Georg Sapiano nomine”** (P.A. (RCP) 8 ta’ Novembru 2000); **“Carmen El Shimi gja’ Tanti vs Ibrahim Mohamed Mohamed Ibrahim El Shimi”** (P.A. (NA) 20 ta’ Gunju 2000); **“Mary Rose Abder Rahim vs Esam Abder Rahim”** (P.A. (NA) 31 ta’ Mejju 2000); **“Ousama William Hfez Sadallah vs Doris Dalli”** (P.A. (RCP) 4 ta’ April

2000) u **"Albert Grech vs Josette Grech"** (P.A. (RCP) 30 ta' April 2002 Cit. Nru. 793/01/RCP) u diversi ohrajn.

(II) APPREZZAMENT TAL-PROVI.

Illi mill-provi prodotti jidher li l-istess partijiet kineu jghixu u kellhom relazzjonijiet intimi qabel iz-zwieg frott ta' liema intimita' bejn il-kopja l-istess konvenuta harget tqila; illi minkejja dan l-attur ma riedx li jizzewwg lill-konvenuta izda ried li huwa jirrikonoxxi lit-tarbija li kienet gejja fid-dinja bhal li huwa kien missierha. Dan il-konvenuta ma rieditux jekk l-attur ma kienx dispost li jizzewwigha, u l-attur jghid li hekk ghamel ghalkemm ftit xhur wara u cjoe' fl-10 ta' Marzu 1997 kien gja telaq mid-dar; izda rritorna skond huwa, ghall-gid tat-tifla; dan xorta ma rnexxhiex tant li wara hames xhur l-istess partijiet infirdu. Llum il-konvenuta ghanda relazzjoni ma' persuna ohra li mieghu kellha wkoll wild, filwaqt li l-attur ukoll ghandu relazzjoni ohra u jghix fil-fatt mal-wild tieghu wkoll.

Illi minn dan kollu jirrizulta li l-motivazzjonijiet ta' l-attur ghall-kuntrattazzjoni taz-zwieg mal-konvenuta huma ben differenti minn dawk li, skond il-guriprudenza nostrana, gew identifikati bhala d-drittijiet u d-dmirijiet u l-elementi essenzjali taz-zwieg, tant illi fis-sentenza **"Mary Mustefa Al Muhamed vs Mustefa Mustefa al Muhamed"** (P.A. (NA) 27 ta' Lulju 1999) inghad li:-

*"Fil-kawza **"Haidin vs Haidin"** (PA. 7 ta' Lulju, 1994) il-Qorti qalet li m'ghandu jkun hemm ebda motivazzjoni li ggieghel persuna tersaq ghaz-zwieg ghajr l-imhabba lejn persuna ohra w ix-xewqa li tqatta' l-kumplament ta' hajjitha fil-kumpanija taghha. Fiz-zwieg wiehed irid ikun lest li jaghti t-totalita' tieghu nnifsu esklussivament lill-persuna l-ohra, u din l-ghotja trid tkun mhux biss reciproka izda motivata bi hsieb genwin li verament ikun johloq 'a partnership for life'".*

Illi mill-gurisprudenza nostrana jista' jinghad illi d-dmirijiet u drittijiet tal-mizzewgin fiz-zwieg huma dawk li

komunament wiehed jistenna fi zwieg normali fis-socjeta' taghna. Fost dawn, wiehed isemmi l-fedelta' u l-assistenza, l-unita' u l-indissolubbilta' taz-zwieg, il-hajja komuni flimkien, id-dritt u d-dmir illi jittiehdu decizjonijiet flimkien intizi fl-ahjar interess tal-familja u l-prokreazzjoni ta' l-ulied. Il-hajja mizzewga timporta li l-mizzewgin jaqsmu kollox flimkien u li jkunu ta' ghajnuna u ta' assistenza lil xulxin, b'impenn shih a favur ta' xulxin u taz-zwieg taghhom. Fil-kawza **"Micallef vs Micallef"** deciza fl-4 ta' Mejju, 1993, il-Prim' Awla tal-Qorti Civili enuncjat illi *"element essenzjali tal-hajja mizzewga skond il-ligi taghna huwa d-dritt tal-mizzewgin ghall-hajja komuni ('communio vitae') bejniethom"*.

Illi minn dan kollu bejn il-partijiet ma kien hemm xejn anzi jidher car li l-kontendenti zzewgu biss ghaliex il-konvenuta harget tqila mir-relazzjoni taghha ma' l-attur u filwaqt li l-konvenuta abbuzat minn din il-pozizzjoni taghha sabiex igieghel lill-attur jizzewwigha, altrimenti heddedt li kienet ser tistringih milli jigi rikonoxxut bhala missier it-tarbija. L-attur izzewweg lill-attrici biss sabiex l-i*status* ta' missier jigi rikonnoxxut fl-atti relattivi u b'hekk ikun jista' jara lill-wild tieghu. Dan certament irendi l-kunsens tal-partijiet vizzjat a bazi ta' l-**artikoku 19 (1) (d) tal-Kap 255.**

Illi, ghar-ragunijiet kollha fuq imsemmija l-Qorti hija tal-fehma illi z-zwieg celebrat bejn il-kontendenti fl-4 ta' Jannar 1997 huwa null u bla ebda effett a tenur tal-**paragrafu (d), tas-subartikolu (1) ta' l-artikolu 19 tal-Kap. 255 tal-Ligijiet ta' Malta** u ghaldaqstant it-talba attrici ghandha tigi akkolta.

<u>III. KONKLUZJONI.</u>

Illi ghalhekk ghal dawn il-motivi, din il-Qorti, **taqta' u tiddeciedi,** billi fil-kontumacja tal-konvenuta, **tilqa' t-talba attrici** b'dan illi:-

1. Tiddikjara u tiddeciedi li z-zwieg bejn il-kontendenti celebrat fl-4 ta' Jannar 1997 huwa null u bla effett *ai termini* ta' l-**artikolu 19 (1) (d) ta' l-Att taz-Zwieg ta' l-**

1975, Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta ghar-ragunijiet imputabbli liz-zewg partijiet.

Bl-ispejjez jinqasmu bin-nofs bejn iz-zewg partijiet.

Moqrija.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------